

Laat me hier, in verband met B.'s toelichting van zijn vraag, nog alleen aan toevoegen, dat men menschen, die de C. S. naloopen, daarom nog niet aanstonds verdrukken mag van heel dit kluwen van ketterijen voor hun rekening te nemen.

Argelooze lieden komen somtijds onder de bekoring van de stoute uitspreken der Scientistische propagandisten, en van de verhalen van gezinnen, die C. S. heet bewerkt te hebben, zonder eenig vermoeden te hebben van de goddelooze leer, waarop deze z.g.v. misdaad berust.

Het komt er op aan, hen over het stelsel der „C. S.“ in te lichten. Daarmee is dan de bekoring doorgaans wel gebroken.

„Of het mogelijk is, in den kring der Scientisten geestelijk genot te smaken“, vraagt B. nog.

Daarop is nu antwoord: och, op 't punt van „genieten“ is ten naaste bij alles mogelijk.

Maar „geestelijk genieten“, in den zin der Schrift, onder de leer der „C. S.“ zal wel onmogelijk blijven, zoolang God Zijn eigen Woord niet opzij zet.

V.

F.

## UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

### Medezeggenschap in Gemeentebesturen.

Door het dagelijks bestuur van een onzer gemeenten is indertijd een commissie benoemd, die tot taak had een onderzoek in te stellen naar de wenschelijkheid en mogelijkheid, om aan personeel, werkzaam in gemeentebesturen, eenig aandeel in de leiding der bedrijven te geven.

Indien de wenschelijkheid en mogelijkheid erkend werd, zou tevens aangegeven moeten worden, hoe een en ander te regelen viel.

Thans is het rapport der commissie verschenen en het loont de moeite om in 't kort de belangrijkste conclusies mee te deelen.

Allereerst iets over den rechtsgrond van deze medezeggenschap. De commissie schijnt deze als bestaande aan te nemen en verder deze kwestie zoo evident te achten, dat het niet noodig is hiernaan een woord te verspillen.

Toch worden enkele dingen gezegd, die ten dezen van beteekenis kunnen zijn.

Daarom nemen wij hier een klein stukje over van het résumé, zooals dat in het „Maandschrift“ van het Centraal Bureau voor de Statistiek te vinden is.

„Wanneer gesproken wordt van het personeel der gemeentebesturen, zal men daaronder ten aanzien van boven aangeduid vraagstuk niet mede moeten verstaan de hoofdambtenaren der gemeentebesturen, die geacht kunnen worden op te treden als adviseurs van B. en W.

Bij de bespreking verder van het aandeel, dat het personeel heeft in de leiding van een gemeentebestuur, dient onderscheid gemaakt te worden tusschen de algemeene leiding en de leiding der onderdeelen. In de algemeene leiding van het bedrijf heeft het personeel reeds thans aandeel, voorzover het medewerkt aan de verkiezing van den Gemeenteraad. Voorts heeft het invloed, voor wat betreft de salarissen, loonen en overige arbeidsvoorwaarden, door het deelnemen aan het georganiseerd overleg in de algemeene commissies van overleg voor ambtenaren en werklieden. Van deze commissies kan niet gezegd worden, dat zij aandeel hebben in de leiding der bedrijven; zij bekijken n.l. de arbeidsvoorwaarden in het algemeen niet uit een oogpunt van bedrijfsbelang. Theoretisch bepaalt de taak dezer commissies zich niet tot de arbeidsvoorwaarden; praktisch blijven echter haar bemoeiingen hiertoe beperkt.

Voor de werklieden kunnen voorts in de takken van dienst, door B. en W. aan te wijzen, ter voorlichting van B. en W. en van de hooften van diensttakken met betrekking tot vraagstukken, welke de bijzondere arbeids- en dienstvoorwaarden van het personeel van die diensttakken betreffen, dienstcommissies worden ingesteld. In de vergaderingen dezer dienstcommissies worden tal van technische kwesties, de leiding van de onderdeelen van het bedrijf en soms ook de algemeene bedrijfsleiding betreffend, besproken. In tegenstelling met de algemeene commissies van overleg wordt dus door deze commissies, wier werkwijze krachtens haar reglement juist beperkt is tot de arbeids- en dienstvoorwaarden, in de technische leiding van het bedrijf een aandeel genomen.

Hoewel door de instelling van het georganiseerd overleg betreffende de arbeidsvoorwaarden rekening gehouden wordt met het bijzonder belang van het personeel bij de gemeentebesturen, n.l. dat het daarvan voor zijn bestaan afhankelijk is, meent de commissie, dat van het personeel tevens belangstelling voor het bedrijfsbelang mag worden geëischt. Het toekennen van bevoegdheden aan het personeel, welke het in staat stellen de leiding te beïnvloeden, dient gepaard te gaan met het wekken van belangstelling en verantwoordelijkheidsgevoel voor den gang van het bedrijf. Dit zal kunnen geschieden door het personeel de gelegenheid te geven om door middel zijner tegenwoordigheid eenigen invloed op de algemeene leiding van het bedrijf uit te oefenen. Ook dient het personeel te worden gekend in de vragen, welke de leiding medebrengt van het onderdeel van het bedrijf, waarin het werkzaam is, en waarmede het geregeld bij zijn werk in aanraking komt.

Het staat er dus aldus mee: het belang der gemeentewerklieden wordt behartigd in het georganiseerd overleg, doch afgescheiden van hun persoonlijk belang mag van het personeel belangstel-

ling in de gemeentebesturen geëischt worden en omdat dit geëischt mag worden, krijgen ze alvast medezeggenschap.

Op welken grond belangstelling geëischt mag worden staat er niet, maar ook zonder motiveering klinkt deze eisch vrij redelijk. Maar waarom dan medezeggenschap?

Het is toch niet doenlijk om medezeggenschap toe te kennen overal waar belangstelling verwacht mag worden.

Niet alleen daar waar belangstelling verwacht mag worden maar zelfs daar waar belangstelling te constateeren valt moet de rechtsgrond voor medezeggenschap worden blootgelegd. Dit is lang geen overbodige weelde.

Waar het niet zoo en zou steeds waar belangstelling mag worden geëischt, medezeggenschap gegeven moeten worden, er zouden zich schoone perspectieven openen. Wij hebben in ons land b.v. een stille groep burgers, waarvan men zelden hoort spreken.

Deze groep heeft geen georganiseerd overleg, geen medezeggenschap, zelfs geen vrijgestelden of eenige hoop, deze ooit te krijgen en toch veel belangstelling voor de gemeentebesturen. Deze belangstelling is groot, zoo groot, dat men in ademlooze spanning toekijkt op elke actie der gemeentebesturen, wettende, dat men alles zal moeten betalen.

Zou er geen reden zijn om ook deze groep, de groep der belastingbetalers, medezeggenschap te geven?

Zeker zeker, zij hebben kiesrecht (en welk een?) maar dat hebben immers de werklieden der bedrijven ook?

Bovendien is de functie van kiezer niet in dezelfde mate als die van belastingbetaler toegekend. Mag men geen bijzondere belangstelling eischen van die zeer kleine groep, die meer dan 70 pCt. der belastingen betaalt? M.i. zou een commissie als bovengenoemd, met vrucht over dit plan kunnen denken.

Arnhem.

E. VISSER.

## LITERATUUR EN KUNST.

### De beteekenis van Pennings werk.

#### I. De Penning-figuur.

De eerste serie artikelen over het leven en den arbeid van Penning was met de bijdrage in het laatstverschenen nummer van ons blad ten einde. Aanvankelijk meende ik met het vervolgen van deze stof even te wachten. De belangstelling echter, die in den kring der lezers voor dit onderwerp blijkt te bestaan, brengt mij van dit voornemen terug en doet mij besluiten, de tweede serie aanstonds aan de eerste toe te voegen. Tegelijkertijd kan ik dan de verschillende vragen, die mij werden gedaan, in artikelverband beantwoorden.

In deze tweede serie wil ik dan handelen over de beteekenis van Pennings boeken uit het oogpunt van christelijke lectuur. Daarbij lijkt het mij gewenscht, in verband met de vragen die mij werden gedaan, in bibliografischen zin deze stof te behandelen, natuurlijk met de beperking, die in ons blad noodig is. Zoo toch krijgen we het overzicht, dat we hebben moeten om de beteekenis van het geheel te zien; we komen dan als vanzelf tot zekere rubricering en daarmee tot een trekken van de groote lijnen.

Deze wijze van behandelen brengt mee, dat we afzonderlijk moeten spreken over Pennings persoonlijkheid en karakter. De kennis daarvan immers doet ons te beter zijn boeken en de keuze van zijn onderwerpen verstaan, zal ook allerlei eigenschappen van zijn werk, als we die bij de bibliografische bespreking vinden, duidelijker in het licht stellen.

Het materiaal voor zoodanige karakterbeschrijving geven ons alweer de feuilletons, die ook voor de biografische mededeelingen ons de gegevens verschaffen. We vinden daar althans dat materiaal, dat we voor ons doel behoeven, en, met ons te beperken tot wat deze autobiografie dienaangaande bevat, blijven we in de lijn van deze geheele artikelenserie; een persoons- en karakteranalyse, die eenigszins volledig mag worden genoemd is bovendien niet in een enkel artikel te geven en kan ook alleen worden ontworpen door hem, die van zeer nabij den overledene heeft gekend.

De Penning-figuur, die uit de bovengenoemde schetsen voor onze aandacht oprijst, is die van den intelligenten, ijverigen, belangstellenden man, die goed bij zijn zaken is en gaarne met menschen verkeert. Als hij van zijn reizen vertelt uit zijn Gorkumsche jaren, zien we hem zóó; overal, waar hij wezen moet een goede bekende, die precies weet, hoe hij de dingen moet aanpakken om het gewenschte effect te bereiken, die alles wat hij hoort en ziet gebruiken kan. Vooral is hij op zijn plaats in een bootkajuit, in een treincoupé, waar menschen zijn, die tijd hebben om te praten. Want daar kan hij luisteren, opmerken, combineeren en — zelf vertellen, wat hij over het punt in kwestie weet in te brengen. Penning zou nooit zoo de aandacht van zijn lezers hebben gehad als steeds het geval geweest is, indien hij niet altijd en met zooveel plezier onder de menschen had „gezeten“

en in allerlei verband menschen had leeren kennen.

Voorts zien we uit zijn levensschetsen Penning als een voortvarend man, een, die steeds van de dingen het zijne moet hebben en altijd wel een weg weet te vinden om te komen, waar hij wil zijn. Daarbij beschikt hij over een aangeboren zin voor humor, die hem in allerlei situaties het komische doet opmerken en hem onder alle omstandigheden frisch en vijf houdt. Zelfs als hij „in de narigheid zit“ en een portefeuille met geld van zijn patroon heeft verloren, begeeft hem die niet genoeg te waardeeren eigenschap niet. Daardoor heeft hij een zekere gemakkelijheid, die overigens gesloten deuren open doet gaan en hem, als er wat te zien valt, steeds op de eerste rij doet staan. En, eenmaal daar, is hij ook een dankbare toeschouwer. Als hij in zijn boeken de lezers van alles doet meemaken en overal den weg weet, komt dat, wijl hij zelf steeds zijn oogen den kost geeft en in alle dingen rondsnuffelt tot hij zich een begrip ervan vormen kan.

Dan merken we op een rijk ontwikkelde fantasie. Men behoeft hem maar enkele feitelijke mededeelingen te doen en hij schept er een heel verhaal omheen; hij heeft aan een paar simpele gegevens genoeg, om tot een groote combinatie te komen en uit wat hij gezien, gehoord en gelezen heeft fantaseert hij een geheel, waarvan de deelen niet te onderscheiden zijn. Daarbij komt hem zijn levendig voorstellingsvermogen uitnemend te pas (een eigenschap, die voortvloeit uit zijn vertellersaard). En, omdat hij in zijn fantasieën de grenzen der mogelijkheid zelden of nooit overschrijft, blijft hij steeds binnen de palen der bereikbare werkelijkheid, waar ook zijn lezers hem volgen kunnen.

Heel de Penning-figuur vinden we geteekend in de bekende Blikoortje. Deze „smakische“ Afrikaner heeft al de eigenschappen van den Auteur die hem schiep en het is zeker zoo iets als een wisselwerking, dat men Penning zoo graag las, omdat men Blikoortje kende en dat Blikoortje zoozeer de harten der lezers stal, omdat hij een figuur van Penning was. En overziet men Pennings geheele productie, dan komt het equivalente type vaak naar voren.

Direct hiernaast in verband staat Pennings bewondering voor al wat fermetiteit is, voor echte, spontane vaderlandsliefde, door verstand geleide dapperheid en werkelijken moed. Zoo sterk is deze bewondering, dat hij in schier ieder van zijn boeken een figuur invoert, die hem gelegenheid geeft haar te uiten. De helden, door Penning ontworpen, vormen een gansche beeldengalerij. En dan ligt in vele gevallen de verklaring van hun kracht in wat voor hem zelf de bron is van zijn levensenergie: het Godsvertrouwen, de rustige zekerheid, dat alle dingen worden geleid en bestierd en niets bij geval geschiedt of ontijdig gebeurt. We komen hierop nader terug, maar kunnen nu, waar het gaat om een algemeene karakteristiek, reeds constateeren, dat geheel het zieleleven van den Auteur in zijn boeken zichtbaar is en dat wat er leeft in zijn vroom gemoed aan gelooven en weten, aan vertrouwen en berusten, in de gedragingen en gedachten zijner figuren terug te vinden is.

En eindelijk hoort bij den Penning-persoon een groote liefde tot de natuur. In haar grootscheit en schoonheid, haar majesteit evenzeer als haar liefelijkheid spreekt ze hem van den Schepper, die alle dingen, ook de openbaringen der natuur, tot aanzijn riep. Steeds gevoelt hij den invloed, dien de natuur oefent op zijn ziel en daarom vinden we ook in ieder boek, wat ook de stof van behandeling zijn moge, een of meer „stemmingsfragmenten“, zoozeer zelfs, dat we haast van een cliché-beeld kunnen spreken, gelijk ik nader hoop aan te toonen.

Bij de behandeling der boeken zullen we gelegenheid genoeg hebben, deze karakteristiek van de Penning-figuur aan de openbaringen te toetsen, zullen we ook kunnen en moeten wijzen op de eigenaardigheden, de gebreken zoo men wil, die daartuit voortvloeien. Thans willen we met eenige citaten uit de bovengenoemde schetsen deze typeering bevestigen. Een enkele groep uit een groote veelheid van bewijspiaatsen is voldoende.

Zoo zegt hij ergens: „Altijd heb ik de natuur liefgehad. Ik bespiedde de bijen gaarne en de bloemen boom, de klokken met haar kiekens en de sierlijke haars in de beek — alles sprak tot mij en mijn ziel bewonderde en aanbad den Schepper van deze wonderbaar schoone natuur“.

Elders schrijft hij „... steeds hielp mij mijn optimisme en naast een aangeboren schroomvalligheid bezat ik, waar een ideaal mij wenkte, een sterken moed en een onbegrensden ondernemingsgeest“. Of: „God had een diep rechtsgevoel in mijn hart geplant. Het is mij nooit zwaar gevallen om onrecht te erkennen als het onrecht aan mijn zijde was, maar had ik het recht aan mijn zijde, dan stond ik onwrikbaar pal“. Een ander citaat: „Ik had mijn vaderland lief met een waarachtige en onbaatzuchtige liefde. De vaderlandsche geschiedenis met haar schitterende hoogten en duizelingwekkende diepten heeft steeds mijn hart bekoord“... „heldenmoed en dapperheid maakten steeds een diepen en onuitwisbaren indruk op mijn bewustzijn“. Van anderen aard weer: „Er kwam een niet geringe teleurstelling op in mijn ziel, maar wat God doet is toch wel gedaan?“... „Ik moest verstaan,

dat i  
reizer  
pinne  
ze loz  
mijne  
onzen  
vreng  
juiche  
Chris  
wijder  
die d  
Zul  
die w  
nen  
vorme  
vat  
bewij  
de P  
te do

Een  
repres  
looft,  
ok v  
voedin  
mense

De  
Maa  
De re  
dweep  
Maa  
Franki  
orde v  
als h  
zullen  
en wa  
dnizen  
Het  
negen  
is. Da  
gewijd  
neming  
steena  
rijk er  
boeren  
gebrek  
van hi  
Verh  
dit kun  
drufdig  
roeping  
niet w  
roeping  
hy nie  
Als  
lozzi,  
dienen  
vijftig  
den“.  
voortar  
Hij l  
na te d  
en Bas  
chologi  
daarin  
econoo  
terug,  
vrijheid  
Leve  
en vad  
vader  
het gel  
en dan  
van he  
godsdie  
groeien  
zal me  
de lief  
bloeien  
tegenov  
semen

Als  
lozzi,  
dienen  
vijftig  
den“.  
voortar  
Hij l  
na te d  
en Bas  
chologi  
daarin  
econoo  
terug,  
vrijheid  
Leve  
en vad  
vader  
het gel  
en dan  
van he  
godsdie  
groeien  
zal me  
de lief  
bloeien  
tegenov  
semen

Als  
lozzi,  
dienen  
vijftig  
den“.  
voortar  
Hij l  
na te d  
en Bas  
chologi  
daarin  
econoo  
terug,  
vrijheid  
Leve  
en vad  
vader  
het gel  
en dan  
van he  
godsdie  
groeien  
zal me  
de lief  
bloeien  
tegenov  
semen

Als  
lozzi,  
dienen  
vijftig  
den“.  
voortar  
Hij l  
na te d  
en Bas  
chologi  
daarin  
econoo  
terug,  
vrijheid  
Leve  
en vad  
vader  
het gel  
en dan  
van he  
godsdie  
groeien  
zal me  
de lief  
bloeien  
tegenov  
semen

Als  
lozzi,  
dienen  
vijftig  
den“.  
voortar  
Hij l  
na te d  
en Bas  
chologi  
daarin  
econoo  
terug,  
vrijheid  
Leve  
en vad  
vader  
het gel  
en dan  
van he  
godsdie  
groeien  
zal me  
de lief  
bloeien  
tegenov  
semen

Als  
lozzi,  
dienen  
vijftig  
den“.  
voortar  
Hij l  
na te d  
en Bas  
chologi  
daarin  
econoo  
terug,  
vrijheid  
Leve  
en vad  
vader  
het gel  
en dan  
van he  
godsdie  
groeien  
zal me  
de lief  
bloeien  
tegenov  
semen

Als  
lozzi,  
dienen  
vijftig  
den“.  
voortar  
Hij l  
na te d  
en Bas  
chologi  
daarin  
econoo  
terug,  
vrijheid  
Leve  
en vad  
vader  
het gel  
en dan  
van he  
godsdie  
groeien  
zal me  
de lief  
bloeien  
tegenov  
semen